

» Pripravila: Dr. Simona Kostanjšek Brglez, ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta

KULTURNA DEDIŠČINA

UMETNOST
ZA
TURIZEM

Prispevek je nastal v okviru projekta Umetnost za turizem. Umetnostnozgodovinske vsebine kot podlaga razvoju trajnostnega turizma Vzhodne Slovenije, ki ga sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS in Evropski sklad za regionalni razvoj, ter v okviru raziskovalnega programa Slovenska umetnostna identiteta v evropskem okviru (P6-0061), ki ga iz državnega proračuna sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.

Slikarjev odtis na Bistriškem

Slikar Franjo Horvat in njegova dela na Slovenjebistriškem

V drugi polovici 19. stotletja, predvsem pa ob koncu in v prvih desetletjih 20. stotletja, so na slovenskem Štajerskem delovali številni slikarji, ki so na nazarensko-historični način poslikavali cerkvene notranjščine.

Zelo dejavna sta bila Brollo in Fantoni. **Jakob Brollo** je avtor poslikav prezbitarija in kapele slivniške župnijske cerkve, **Tomaž Fantoni** pa je mdr. poslikal obok prezbitarija cerkve sv. Venčeslava na Zgornji Ložnici, cerkev Matere Božje na Prihovi in cerkev sv. Štefana na Spodnji Polskavi. Manj znan je cerkveni slikar **Franc Gornik**, ki je avtor poslikav v cerkvi sv. Egidija v Kočnem pri Ložnici, sv. Križa v Zgornjih Poljčanah in prezbitariju cerkve sv. Jožefa v Slovenski Bistrici. Ob naštetih pa je bil v severovzhodni Sloveniji zelo dejaven **Franjo Horvat**, čigar dela najdemo tudi na širšem območju Slovenske Bistrice.

Poznan po cerkvenem stenskem slikarstvu

Franjo (Frančišek) Horvat (1870–1944) je bil rojen v Cerkvjenjaku v Slovenskih goricah. Slikarstva se je začel učiti pri domačih slikarjih, nato pa je šolanje nadaljeval na obrtni šoli v Gradcu. Pol leta je obiskoval tudi graško deželno akademijo. Na samostojno slikarsko pot je stopil leta 1895. Sprva je delal v Gornji Radgoni, pozneje pa je odprl delavnico v Mariboru. Osrednje področje njegovega delovanja

predstavlja ravno cerkveno stensko slikarstvo, sicer pa je stenske slike tudi restavriral, slikal kulise za podeželska gledališča in bil nazadnje dekorater mariborskega Narodnega gledališča. Njegove poslikave so ornamentalno-figuralne, pri čemer v okviru figuralike prevladujejo upodobitve posameznih svetnikov.

Tod ga srečamo v štirih cerkvah

Na Slovenjebistriškem ga srečamo na delu v štirih

Kapela Presvetega Srca Jezusovega, Žabljek, poslikava fasadne niše

Kapela Presvetega Srca Jezusovega, Žabljek, poslikava oltarne niše

cerkvah. Restavriral je freske v **Marijini cerkvi** v Slovenski Bistrici, poslikal obok prezbitarija župnijske cerkve sv. Jerneja v Slovenski Bistrici, ladjo cerkve na **Zgornji Ložnici**, njegove pa so tudi stenske slike na zunanjsčini in v notranjsčini kapele Presvetega Srca Jezusovega v **Žabljeku**.

Najzgodnejša je poslikava ladje cerkve sv. Venčeslava, ki datira v leto 1905. Horvat je v razgibane naslikane okvirje umestil stoječe svetniške figure, nekatere okvirje pa je pustil prazne. Od pevske em-pore si proti prezbitariju sledijo sv. Cecilija in sv. David, ki sta praviloma naslikana na pevskem koru, sv. Janez Nepomuk in sv. Terezija, v tretji poli vidimo sv. Cirila in Metoda ter sv. Ano z malo Marijo, v

zadnji poli pred prezbitarijem pa sta v tistem obdobju zelo čaščeni podobi Srca Jezusovega in Srca Marijinega. Z izjemo sv. Cecilije in sv. Davida gre za svetnike, katerih upodobitve na obokih ladij niso običajne.

Leta 1923 je bila v Marijini cerkvi v Slovenski Bistrici pod ometom na slavaloku odkrita baročna freska. V župnijski kroniki je navedeno, da je bilo na njej na debelo malte in da jo je slikar Franjo Horvat popravil. Gre za prizor Povelicanje sv. Frančiška Asiškega, umeščenega v naslikano kartušo, ki jo pridržujeta angela.

Leta 1929 je bil slikar v Slovenski Bistrici na delu v župnijski cerkvi sv. Jerneja, kjer je v celoti poslikal tri-polni križnogrebenasti obok ladje. V navidezne okvirje je naslikal osemnajst svetniških figur, sedečih na oblakih. Polja zunaj okvirjev so odmerjena ornamentiki, ki pa jo je naslikal domačin, slikopleskar Jurij Ačko. Med figurami vidimo evangeliste, cerkvene očete, apostole in ostale svetnike.

V prvi poli so upodobljeni sv. Jakob starejši, sv. Janez, sv. Ambrož, sv. Tomaž, sv. Jakob in sv. Gregor, v drugi poli so upodobitve sv. Jakoba, cerkvenega zavetnika sv. Jerneja, sv. Avguščina, sv. Tadeja, sv. Andreja in sv. Hieronima, v zadnji polo nad pevske em-

Cerkev sv. Venčeslava, Zg. Ložnica, poslikava ladijskega oboka

poro pa je Horvat umestil sv. Matevža, sv. Matijo, sv. Simona, sv. Filipa ter zavetnika cerkvene glasbe sv. Cecilijo, ki igra na orgle, in sv. Davida s harfo.

Poslikava kapele

Horvatova je tudi poslikava kapele v Žabljeku. Leta 1931 jo je dala postaviti žablječanska rojakinja Neža Tkavc, gradnja pa se je zavlekla do pozne jeseni leta 1934. Fasadno poudarja visoka navznoter pomaknjena polkrožna niša, ki je v zgornjem delu poslikana. Nad okni je upodobljeno Jezusovo rojstvo in prihod ter poklon pastirjev, nad katerimi lebdi angel, ki jim kaže betlehemske zvezdo. Prizor v zgor-

som »Slava Bogu na višavah!«.

Horvatove so tudi stenske slike v notranjsčini, pri čemer je ornamentiki namenjen zelo majhen del. Severna stena med oknom je poslikana s prizorom Jezus blagoslovlja otroke, poslikana pa je tudi oltarna niša. V zgornjem delu so sredi žarkov sv. Duh v podobi belega goloba, Jagnje Božje in pelikan kot simbol Kristusove žrtve, v spodnjem delu pa sta prizora Izgubljeni sin in Usmiljeni Samaritanec. Angela na slavaloku držita napisni trak »Srce Jezusovo bogato za vse, ki te kličejo.«

Glede na primerjave z nekaterimi njegovimi sodobniki lahko Horvata umestimo med kakovostnejše cerkvene slikarje svojega časa.

Cerkev sv. Jerneja, Slov. Bistrica, poslikava ladijskega oboka

» Pripravil: Milan Sternad iz Makol, fotograf in strasten zbiratelj starih fotografij in razglednic domačega in okoliških krajev.

ZAKLADNICA
STARIH
FOTOGRAFIJ

Učenci osnovne šole v Makolah, leta 1898. Tedaj so imeli na šoli 4 razrede in 487 učencev.

STARE
RAZGLEDNICE

Razglednica iz Slovenske Bistrice leta 1899